

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра філософії та культурології

06-07-219М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних, семінарських занять
та самостійного вивчення навчальної дисципліни
«Культурологія та релігієзнавство»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Туризм та рекреація»
спеціальності 242 «Туризм та рекреація»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною
радою з якості ННІАЗ
Протокол № 16 від 23.04.2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до практичних, семінарських занять та самостійного вивчення навчальної дисципліни «Культурологія та релігієзнавство» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Туризм та рекреація» спеціальності 242 «Туризм та рекреація» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Мельничук М. С.– Рівне : НУВГП, 2024. – 16 с.

Укладач : Мельничук М. С., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та культурології.

Відповідальний за випуск: Шадюк Т. А., кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії та культурології.

Керівник групи забезпечення
спеціальності 242
«Туризм та рекреація»

Коротун С. І.

Попередня версія МВ: 06-07-152

© М. С. Мельничук, 2024
© НУВГП, 2024

Зміст

1. Вступ.....	4
2. Методичні поради по підготовці до семінарських занять	5
3. Зміст програми навчальної дисципліни	6
4. Теми семінарських занять.....	7
5. Структура навчальної дисципліни для заочної форми навчання...	8
6. Плани семінарських занять.....	9
7. Методи оцінювання знань.....	12
8. Методичне забезпечення.....	14
9. Література	15

1. Вступ

ОК «Культурологія та релігієзнавство» здійснює вивчення релігієзнавчих та культурологічних проблем у ракурсі викликів реалій метамодерну. Здійснює аналітику трансформаційних тенденцій місця та ролі релігії, форм цивілізаційних культурних надбань у духовному житті людства. Експлікує смислову та ідейну їх наповненість та засоби впливу на формування етнічно-національних особливостей мультикультурного геопростору. Досліджує багатшаровість їх проявів в соціальній поліфонії світу, зокрема в контексті неокультурних реалій, що сприятиме зародженню та розвитку відповідного духовно-інтелектуального рівня знань здобувачів вищої школи.

Актуальність. Культурологія та релігієзнавство, як дисципліна, вдало систематизує соціально-духовний досвід поколінь і трансформує його в особистий досвід кожної людини, розвиваючи її духовну натуру, універсалізуючи творчі константи, служить інструментарієм поліфонічного виховання особистості, продукуючи критичне мислення, збагачує інтелект.

Освітній компонента «Культурологія та релігієзнавство» створює для здобувачів базис системного уявлення щодо явищ та концептів культури людства: види, форми, їх структуру, функції, загальні принципи розвитку релігій в модерновому світі, специфіку світових релігій, етно-національних вірувань та синкретичних культів.

Оволодіння знаннями даної ОК формуватиме у здобувачів професійну лексику, понятійно-категоріальний апарат у ракурсі культурології та релігієзнавства, методикою науково-дослідної роботи та навичками критичного осмислення неокультурологічних явищ які, в свою чергу, є наслідками викликів та трендів світу метамодерну.

Мета експлікованих методичних вказівок – осягнення масштабності надбань людської цивілізації таких як релігія та культура, аналітика структури і взаємодії всіх елементів даних явищ; вивчення поліфонізму проявів у планетарній соціальній різноманітності, зокрема в контексті культурної практики у трансформаційному процесі культури сьогодення що сприятиме гуманістичній складовій та діалогічності в ракурсі

мультикультурності геопростору. В процесі опанування навчальної дисципліни здобувач повинен

знати:

- закономірності, принципи та методи вивчення трансформаційних аспектів культури та релігії в контексті тенденцій метамодерну,
- основні поняття та наукові засади дисципліни,
- механізми впливу релігійних догматів та культурних процесів на формування общин, суспільств, держав та цивілізацій,
- особливості модернових інтеграційних регіональних, міжрегіональних, міждержавних культурно-релігійних процесів на тлі вимог сьогодення
- особливості розвитку культурологічної та релігієзнавчої думки в Україні;

уміти:

- здійснювати аналіз теоретичних та ідейних аспектів у сфері культурології та релігієзнавства в ракурсі мультикультурних комунікацій;
- аналізувати місце релігії у духовному житті людства та її вплив на формування особливостей національних та світових культур.
- визначати роль релігії як явища культури людства у формуванні національної самосвідомості в ракурсі збереження релігійної (національної, етнічної) ідентичності;
- експлікувати місце релігії у структурі культурно-історичного комплексу сучасного суспільства;

2. Методичні поради по підготовці до семінарських занять:

Практичні семінарські заняття є фундаментом творчої самостійної роботи здобувачів в процесі оволодіння змістом дисципліни «Культурологія та релігієзнавство». Комплексні знання в контексті культурологічних та релігієзнавчих важко засвоїти, не пропустивши через власну світоглядну транскрипцію. Для осягнення освітньої компоненти необхідна активна праця розуму в постійній дотичності з душею, оскільки дисципліни не просто містить концептуальний набір знань, а сфокусована на те, щоб навчити здобувача самостійно здійснювати аналітику й вміти демаркувати особливості культурологічних та релігієзнавчих знань, беручи до уваги їх мультинаповненість.

Усвідомивши матеріал прослуханої лекції, здобувач вишу готується до практичного (семінарського) заняття у відповідності до презентованого плану. Відповідним вагомим аспектом якісної підготовки є опанування понятійно-категоріальним апаратом в ракурсі релігієзнавчої та культурологічної проблематик.

Готуючись до занять здобувач повинен використовувати як базову, так і допоміжну літературу, штудіюючи літературні джерела в ракурсі релігієзнавчих, культурологічних й філософських наукових розвідок.

Для самостійної перевірки засвоєних знань до кожної теми подаються контрольні питання.

Лекційний матеріал, теми першоджерел, тестові завдання можна знайти на навчальній платформі Moodle:

3. Зміст програми навчальної дисципліни.

Структура навчальної дисципліни для денної форми навчання

Назва змістовних модулів і тем	Кількість годин			
	Лекції	Практ. заняття	СРС	Разом
1	2	3	4	5
Модуль I				
Сутність культури та її генеза				
Тема 1. Основний зміст культурології як навчальної дисципліни.	2	2	10	14
Тема 2. Особистість як проблема в контексті світової духовної культури	4	4	10	18
Тема 3. Поліфонізм мультикультурності світового простору та України. Аспекти релігії у фокусі культурних трансформацій сучасності .	2	2	10	14
Модуль II				
Релігія як структурний компонент культури				

Тема 4. Джерела релігії. Етнічні релігії: історичні аспекти та сучасність	2	2	10	14
Тема 5. Три кити Світових релігій: Будизм, Християнство; Іслам	4	4	10	18
Тема 6. Синкретичні та нетрадиційні релігійні культури в ракурсі світу та України.	2	2	8	12
Усього годин	16	16	58	90

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Теми	Кількість годин
1.	Основний зміст культурології як навчальної дисципліни.	2
2.	Особистість як проблема в контексті світової духовної культури	4
3.	Поліфонізм мультикультурності світового простору та України. Аспекти релігії у фокусі культурних трансформацій сучасності	2
4.	Джерела релігії. Етнічні релігії: історичні аспекти та сучасність	2
5.	Три кити Світових релігій: Будизм, Християнство; Іслам	4
6.	Синкретичні та нетрадиційні релігійні культури в ракурсі світу та України.	2
	Разом	16

Самостійна робота студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Місце культурології у структурі сучасного соціогуманітарного знання.	10
2.	Форма та зміст концептуальних засад семіотичного дослідження нумінозного як явища світової культури людства.	10

3.	Причини появи синкретичних культів	10
4.	Літературні містично-релігійні джерела Стародавньої Індії, Китаю та Японії.	10
5.	Поліфонізм духовного смислового наповнення Будизму та Ісламу.	10
6.	Причини зацікавленості людей стати учасником радикального релігійного угруповування.	8
	Разом	58

5. Структура навчальної дисципліни для заочної форми навчання

Назва змістовних модулів і тем	Кількість годин			
	Лекції	Практ. з.	СРС	Разом
1	2	3	4	5
Модуль I				
Сутність культури та її генеза				
Тема 1. Основний зміст культурології як навчальної дисципліни.	1	2	10	13
Тема 2. Особистість як проблема в контексті світової духовної культури			20	10
Тема 3. Поліфонізм мультикультурності світового простору та України. Аспекти релігії у фокусі культурних трансформацій сучасності		2	10	22
Модуль II				
Релігія як структурний компонент культури				
Тема 4. Джерела релігії. Етнічні релігії: історичні аспекти та сучасність		2	10	23

Тема 5. Три кити Світових релігій: Будизм, Християнство; Іслам	1	2	20	10
Тема 6. Синкретичні та нетрадиційні релігійні культури в ракурсі світу та України.		2	8	12
Усього годин	2	10	78	90

6. Плани семінарських занять

МОДУЛЬ 1. СУТНІСТЬ КУЛЬТУРИ ТА ЇЇ ГЕНЕЗА

Тема 1. Основний зміст культурології як навчальної дисципліни..

Основні категорії і поняття: культура, природа, архетип, артефакт, синкретизм, контркультура, масова культура, елітарна культура. матеріальна культура, духовна культура.

План

1. Поняття культури. Функції культури.
2. Морфологія і типологія культури: поняття про галузь культури, тип культури, вид культури, форму культури.
3. Міждисциплінарність як фундаментальна ознака культурології.
4. Основні завдання культурології.
5. Місце культурології у структурі сучасного соціогуманітарного знання.

Контрольні питання

1. В чому проявляються основні функції культури?
2. Які є типи та види культури?
3. Здійснити аналітику поняття «Художня картина світу».
4. Як проявляються основні завдання культурології.
5. Спробувати проаналізувати та розглянути призначення та функції культурології.

Тема 2. Особистість як проблема в контексті світової духовної культури

Основні поняття і категорії: світогляд, індивідуальна культура, цінність, людина, особистість, класицизм, ренесанс, романтизм.

План

1. Проблема особистості як культурологічно-філософська проблема.
2. Сутність духовного та його місце та роль у світовій культурній практиці.
3. Особистість в розрізі історичних культурних трансформацій .

Контрольні питання

1. Що таке особистість?
2. В чому особливість транскрипції «духовного» ?
3. В чому проявляється трансформація особистості в контексті культурно-історичних видозмін

Тема 3. Поліфонізм мультикультурності світового простору та України. Аспекти релігії у фокусі культурних трансформацій сучасності

Основні поняття і категорії: релігія, апологетика, деномінація, окультизм, езотерика.

План

1. Сутність релігії та її соціальні витоки.
2. Релігійна свідомість. сутність релігії як соціально-історичного феномену.
3. Сучасних погляд релігієзнавчої науки на трансформаційні тенденції культури сьогодення
4. Зміст концептуальних засад семіотичного дослідження сакрального.

Контрольні питання

1. Як культурологія розглядає релігію як явище світової культури?
2. Що маємо на увазі говорячи щодо релігійної свідомості?
3. Яке місце релігії в сучасних трансформаційних процесах?
4. Проаналізувати місце сакрального в контексті культури сьогодення?
- 5.

МОДУЛЬ 2. РЕЛІГІЯ ЯК СТРУКТУРНИЙ КОМПОНЕНТ КУЛЬТУРИ

Тема 4. Джерела релігії. Етнічні релігії: історичні аспекти та сучасність

Основні поняття і категорії: індуїзм, конфуціанство, даосизм, синтоїзм, іудаїзм.

План

1. Особливості визначення поняття «національні релігії» та характеристика його сутності та змісту у релігієзнавстві.
2. Поняття як державно-народісна релігія та національна релігія.
3. Іудаїзм. Особливості віровчення та культу. Хасидизм, як містичне відгалуження в Іудаїзмі.
4. Конфуціанство як морально-етичне вчення.
5. Даосизм, як відображення традиційних вірувань Китаю.
6. Особливості віровчення та культу в Індуїзмі. Особливості ведичної літератури.

Контрольні питання

1. В чому полягає визначення поняття «національні релігії» ?
2. Яка відмінність в осмисленні понять : державно-народісна релігія та національна релігія?
3. Які особливості культу в Іудаїзмі?
4. Які ми знаємо літературні культові джерела Стародавнього Сходу?
5. В чому спостерігається філософська наповненість в культурі Синотоїзму та Даосизму?

Тема 5. Три кити Світових релігій: Будизм, Християнство; Іслам

Основні поняття і категорії: Будда, нирвана, Тіпітака, тантра, Коран, десять заповідей, катехізис.

План

1. Транскрипція поняття світові релігії..
2. Особливості віровчення та культу в буддизмі.
3. Християнство, та його історично-соціальні передумови.
4. Основні напрямки християнства: зміст та ідейна сутність.
5. Біблія як сакральна константа християн та пам'ятка культури.
6. Ісламу: особливості віровчення та культу. Різноманітність гілок в Ісламі.
7. Коран, як священне писання мусульман.

Контрольні питання

1. Що ми включаємо в поняття "світові релігії"?

2. Які особливості віровчення в будизмі?
3. Що таке "чотири благородні істини"?
4. Які ми знаємо напрямки в християнстві.
5. Що означає "Іслам" й які особливості віровчення мусульман?

Тема 6. Синкретичні та нетрадиційні релігійні культури в ракурсі світу та України.

Основні поняття і категорії: неорелігії, Бхагават Гіта, вчення Шрі Чайтань, Велесова книга, Рун Віра, Аль Азіф, сектанство.

План

1. Неорелігії як явище суспільства постмодерну.
2. Передумови виникнення новітній релігійних рухів в розрізі сьогодення.
3. Товариство свідомості Крішни у світі та в Україні.
4. Аум Сінрікьо: релігія чи екстримізм
5. Сатанізм як явище. Сатанинські секти.

Контрольні питання

1. Як ми розуміємо поняття неорелігії та неокульти?
2. Які передумови виникнення неокультурів та які можливі причини, на вашу думку, зацікавленості в них сучасних цивілізованих людей?
3. Що таке наукологічні культури?
4. Основна мета релігійно-проповідницької діяльності Муна Сон Мьомона?
5. В чому основна суть сатанинського вчення Антонуана Шандора Ла Вея?

7. Методи оцінювання знань

Поточна форма контролю включає в себе наступні форми робіт та оціночні бали за їх виконання

№ п.п	Види навчальної діяльності	Оціночні бали
	Відвідування практичних занять	1 б. за 1 заняття
	Підготовка творчого есе по проблемі	4 б.
	Презентація доповіді на семінарському занятті	2-4б. за 1 виступ
	Участь у диспутах під час семінарського заняття	0,5-1 б. за 1 заняття
	Підготовка конспекту	2 б.

	першоджерел і використання його під час доповіді.	
	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції	3 б.
	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції в іншому вузі	5 б.
	Участь у конкурсі студентських наукових робіт	2 б.
	Участь у олімпіаді з культурології	2 б.
	Призове місце в олімпіаді, конкурсі есе чи конференції	5 б.
	Підготовка мультимедійної презентації	5 б.
	Участь у громадських заходах, приурочених релігієзнавчій та культурологічній проблематиці сьогодення	3 б.
	Участь у роботі студентського наукового Філософського гуртка	5 б.
	За якісне ставлення до вивчення дисципліни	1 – 3 б.

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Поточне опитування та СРС								Залік	Сума
T 1	T 2	T3	МК 1	T4	T5	T6	МК 2	40	100
10	10	10	20	10	10	10	20		

*Залік у тестовій формі складається за умови скасування модульних контролів МК1 і МК2.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90-100	Відмінно	зараховано

82-89	Добре	зараховано
74-81		
64-73	задовільно	зараховано
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Методичне забезпечення

- 06-07-54S Мельничук М. С. (2023) Силабус навчальної дисципліни «Культурологія та релігієзнавство» для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Готельно-ресторанна справа» спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» денної форми навчання. <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/26105>
- 06-07-210M Мельничук М. С. (2023) Методичні вказівки до семінарських занять та самостійного вивчення навчальної дисципліни «Релігієзнавство» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Креативна та цифрова культура» спеціальності 034 «Культурологія» денної та заочної форми навчання. <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/28077>
- 06-07-58S Мельничук М. С. (2023) Силабус навчальної дисципліни «Теорія та історія мистецтва» для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Креативна та цифрова культура» спеціальності 034 «Культурологія» денної форми навчання. <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/27062>
- 06-07-170 Мельничук М. С. (2020) Методичні вказівки до семінарських занять та самостійного вивчення навчальної дисципліни «Сакральне мистецтво» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмами «Міжнародні культурні зв'язки та міжкультурні комунікації», «Креативна та цифрова культура» спеціальності 031 «Релігієзнавство»

9. Література Базова

1. Багацький В. В., Кормич Л. І. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ ст. : навч. посіб. К. : Кондор, 2017.
2. Європейська та українська культура в нарисах : навч. посібник / ред. І. З. Цехмістро та ін. Київ : ЦНЛ, 2019. 320 с.
3. Мельничук М. С. Геопросторовий аспект культури у фокусі реалій сьогодення. *Туризм: наука, освіта, практика - 2023* : Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції НУВГП (м. Рівне, 20 квітня 2023 р.) / Редкол.: проф. Мошинський В. С. (голов. ред.) та ін. 2023. С. 143–146.
4. Мельничук М. С. Антихристиянські та сатанинські мотиви у формуванні ідейного стрижня «металічної» музики: релігієзнавчо-мистецтвознавчий аналіз. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир : ЖДУ ім. Івана Франка, 2016. Вип. 1(82). С. 81–84. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/15027/>
5. Мельничук М. С. Екзегенеза фантазії в ракурсі витоків релігійного мистецтва. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир : ЖДУ ім. Івана Франка, 2018. Вип. 1(84). С. 60–63. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/15028/>
6. Степовик Д. Історія української ікони Х – ХХ століть / 4-є вид., стереотип. К. : Либідь, 2018. 440 с.
7. Melnychuk Maksym. Culturological And Philosophical Explication Of The Place And Role Of Religion In Terms Of Computerization Of The Modern World. The XXXII International Scientific and Practical Conference «*Modern development of science and the latest perspectives*», August 16–19, 2022, Vancouver, Canada. P. 286–289.
8. Melnychuk Maksym. Exegesis Of Cyberculture From The Perspective Of The Requirements Of The Tendencies Of The Neoreligiized Metamodern World. *Вісник ЖДУ імені Івана Франка. Філософські науки*. Випуск 2(92). Житомир : вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2022. С. 23–32.
9. Melnichuk M., Zaluzhna A., Zoshchuk N., Koberska T., Kovtun O. Philosophical And Pedagogical Understanding Of Mythological

Approaches Of Theomachia In Video Games As Liter. *Modern Science–Moderni Veda*. Praha. Ceska republika, Nemoros. 2022. # 3. P. 149–158.

10. Melnychuk M. Gameplay and its semantic content in the perspective of metamodern cyberculture. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філософські науки*. 2023. Вип. 2 (94). С. 119–129.

Допоміжна

1. Аверінцев С. С. Софія-логос: Словник. К. : Дух і літера, 2013. 636 с.
2. Людина у світі духовної культури : збірник тез II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (17 травня 2017 р., м. Рівне). Рівне : НУВГП, 2017. 158 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/6317/>
3. Мельничук М. С. Геопросторовий аспект культури у фокусі реалій сьогодення. *Туризм: наука, освіта, практика – 2023* : Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції НУВГП (м. Рівне, 20 квітня 2023 р.) / Редкол.: проф. Мошинський В. С. (голов. ред.) та ін., 2023. С. 14–146.
4. Мельничук М. С. Культурна архітектоніка як стрижневий елемент ритуалізації в геопросторі християнства: культурологічно-філософська транскрипція. *Гуманітарний часопис*. 2017. № 3-4. С. 95–100. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/15029>
5. Мельничук М. С., Світайло Л. Д., Слюсар В. М. Філософія : навчально-методичний посібник для студентів. Рівне, 2012. 270 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/4754>
6. Melnychuk M. Suggestive component of the symbolism of sacred architecture in christian cult (article). *Modern Science – Moderni Veda*. Praha. Ceska republika, Nemoros. 2019. #4. P. 108–115 (Index Copernicus). URL: <https://www.elibrary.ua/contents.asp?id=42734445>
7. Melnychuk M. Extrapolation of Traditional Constructions of the Cultural Art of Catholicism in the Context of Symbolic Content (article). *Norwegian Journal of development of the International Science*, № 39/2020. Vol 4. P. 43–47 (Index Copernicus). URL: http://nor-ijournal.com/wp-content/uploads/2020/09/NJD_39_4.pdf
8. Melnychuk M. The Paradox Of Cyberculture. The 22th International scientific and practical conference «*Modern theories and improvement of world methods*». (June 06–09, 2023) Helsinki, Finland. International Science Group. 2023. P. 75–78.